

Irodalom — Littérature.

Fontes Rerum Transylvanicarum. Tomus I. Epistolae et acta Jesuitarum Transylvaniae temporibus principum Báthory (1571—1613.) Volumen primum: 1571—1583. Collegit et edidit Dr. Andreas Veress. Budapest. Typis societatis Athenaeum typographicae. 1911. — Pag. XVI. 326. Kor. 10.

Sous ce titre se prépare à Kolozsvár un nouvel ouvrage historique de grandes dimensions, dont le but est d'offrir des nouvelles matières à l'historiographie. Cette entreprise publiera en premier ordre sous une forme luxueuse la riche matière fournie par M. le professeur dr. André Veress — le fruit de vingt ans de travail (depuis 1891) et de frais — qu'il recueillit systématiquement, avec l'appui de l'Académie Hongroise des Sciences, dans les archives de Hongrie et des différents états de l'Europe. La note à la fin du livre donne une idée des sujets et de la richesse de ce recueil qui comprend 50 volumes concernant tous les pays du Saint-Siège et du Saint Empire Romain, ainsi que les États avec lesquels la Transylvanie et la Hongrie ont été en relation diplomatiques. Cette oeuvre éclaire donc *le passé des peuples de la Hongrie et des pays qui forment ses frontières*; elle ajoutera donc de nouveaux volumes aux sources où puise l'histoire de ces états. Ceci est d'autant plus réalisable que les documents seront publiés dans leurs texte original, c'est à dire en latin, en italien, en français, en allemand et en espagnol, et tellement seront compris partout; en plus, l'éditeur pourvoira chaque volume d'une préface en langue latine.

Le nouvelle oeuvre scientifique que nous annonçons sera soigneusement rédigée et se distinguera par le fait que — *fondée sur un plan systématique* — elle donnera un ensemble de matières historiques archéologiques et géographiques, inédites. Jusqu'à présent personne n'a retracé les relations diplomatiques de la Hongrie dans les archives étrangers aussi systématiquement et dans une oeuvre d'une telle étendue. L'on y trouvera aussi de nouveaux documents pour *l'épigraphie de l'époque romaine* de la Transylvanie; mais la partie la plus précieuse sera peut-être le contenu des six volumes intitulés: *Epistolae et acta relationum inter Transylvaniam et Moldaviam, Valachiam Transalpinamque* comme *Diplomatarium Hungarorum in Moldavia et Valachia Transalpina viventium*. Ils offrent

à la science historique des matières nouvelles et documentées sur l'époque où les deux provinces danubiennes voisines de la Transylvanie — la Moldavie et Valachie — furent des provinces feudataires de la Principauté de Transylvanie, c. à. d. qu'elles étaient encore sous la puissance de cette dernière même lorsque leur état de féodalité eut cessé. Nous venons d'apprendre que le premier des volumes traitant des relations valaques-hongroises paraîtra encore *cette année*.

Nous recommandons chaleureusement aux Instituts Scientifiques étrangers ce premier volume qui contiendra la correspondance des Jésuites transylvains au temps des Báthory. Ils obtiendront ce volume au prix de 10 couronnes en demandant tout court l'ouvrage: Fontes Rerum Transylvanicarum, Kolozsvár. (Hungaria.)

r.

A komáromvármegyei és városi Múzeumegyesület Értesítője. XX—XXIII. év. Komárom, 1907—1910. 8° Csak a tavaszon kerültek kezembe a *Komáromvármegyei és városi Múzeumegyesület értesítőjének 1906—1909. évi füzetei* s ezekben az Izsza község határában levő *Leányvár* nevű római táborhely ásatásairól Tóth Kurucz János úr föllából származó jelentések. Két körülmény miatt — ha kissé megkésve is — foglalkoznunk kell ezekkel az ásatásokkal.

Először azért, mert a *Leányvár* úgy alakjára, mint nagyságára nézve teljes analogiát mutat a felsőgermaniai és rhaetiai limes vonalán kiásott táborhelyekkel. Némely tekintetben még fontosabb azoknál. Mert amíg ott pl. a legénység elhelyezésére szolgáló helyiségek maradványait egyedül Wiesbaden táboránál találunk és ott is nagyon hiányosan, addig itt négy, világosan ilyen rendeltetésű épület áll rendelkezésünkre. Azóta, hogy Tóth Kurucz János úr ismertető jelentései megszűntek, bizonyára más értékes eredmény is volna megállapítható. A *Leányvár* tehát rászolgált, hogy foglalkozzanak vele.

De más okból tesszük most itt szóvá. Az újabb ásatásokról szóló jelentések elmaradását már az 1908. évi *Értesítő* 46. lapján bejelenti Tóth Kurucz János úr, az ásatások vezetője, a következő indokolással:

„Forster Gyula br., mint a Műemlékek Országos Bizottságának elnöke a pilismaróti (Castra ad Herculem) és a leányvári ásatásokról szóló kompakt értekezésekkel meg akarja indítani a „Limes“-füzeteket. Éppen azért a már két ízben tartott archaeologiai társasági beszámolón s a tavalyi és a jelen rövid ismertetésen kívül írásban sehol máshol nem publikáljuk eredményeinket s a hivatalos Archaeologiai Értesítő, valamint a napilapok is épen hogy tudomást szereztek a dolgokról.“

Ennek megfelelően az 1909. évben végzett ásatásokról az *Értesítő* mindössze négy oldalas vázlattal számol be. Az 1910. évben — úgy értesültem — szüneteltek az ásatások.

Az itt idézett örvendetes jelentés, hogy t. i. komoly szándék a